

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 40.

У НОВОМ САДУ 1. ОКТОБРА 1887.

ГОД. III.

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ,

СРПСКИ КЊИЖЕВНИК И ПЧЕЛАР.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ,

СРПСКИ КЊИЖЕВНИК И ПЧЕЛАР.

Јован Живановић је један од оно мало Срба, који у свом књижевном раду обрађује, у нас готово занемарену, чисту филологију. Док се после Даничићеве смрти окану филологије и Стојан Новаковић, док млађи нараштај, као што је приметио Јагић, воли историју и књижевност него праву филологију, а од најмлађих још се ни један не истаче, — и Јована Живановића, као оно лане Јована Бошковића, затече ево у том послу и дваесета година стручног рада. Ево, дакле, 25 година војује Живановић за чистоту српскога језика, а писао је и пише чланке и расправе о језику у свима готово листовима, почев у »Јавору« Змајеву и у »Даница« Ђоке Поповића год. 1863. још као Миклошићев ученик у Бечу па ево и данас као професор српскога и старога словенскога језика у гимназији у Карловцима, којој на дику и корист служи ево двадесет и две године.

Пре професоровања Живановићева беше у Карловачкој гимназији владао још прави хаос у учењу српскога језика. О српском језику, о српској граматици, каква се данас учи, једва да беше и спомена.

Вук се борио које сам које с Даничићем педесет година за светлост, доживе 1847. главну битку, виде, као што згодно рече поштовани учењак Јован Бошковић, противничко расуло и опадање, а на крају својих дана, са свога високога гледишта, као оно Мојсије, виде обећану земљу, али не уђе у њу.

У шездесетим годинама овога века Вуково узвишено начело мораде још свуд да чека, да се сруши гвоздена реакција, која се окомила била противу здравога правца његова и противу челичних доказа Даничићевих свом силом своје моћи и свим угледом златних огрлица, крстова и титула.

У Србији још званично проклетство притисло беше дух, који ће на брзо за тим да даде нова живота српској књизи и науци те и напретку.

У гимназији у Новом Саду влада као Јупитер топанс тада још свемоћни Јован Хаџић Милош Светић. Што он смислио о српском језику, то мора да се сматра као канон још неколико десетина година и после оне епохалне књижице Даничићеве (»Рат за српски језик и правопис«, 1847.), — док на измак шезде-

сетих година и он сам, сам Јован Хаџић, као повереник гимназијског патроната на испиту зрелости, мора да слуша, како му у очи Сандићеви ученици обарају његов »непогрешиви« ауторитет, те он сам пред том »омладином« мора да капитулира. »Е, синко, да бог да ти боље среће био у књижевности, него ја што сам!« То му је још као последњи »отпор« против бујне навале, којој је већ и за живота свога морао подлећи.

А како је било у то доба тек у Карловачкој гимназији?!

Једва 1859. чу се у органу гимназије те*) реч: »Благо теби, Србијо, што ти роди мужа, који покупи народне расодије, те их предаде свјету и сачува потомцима. Ето, браћо, млади Србљи, (тако довикује тада један професор својим ученицима) ту вам је ваша Илијада и Одисеја, из ових учите сладак језик матерински, како су га учили Јелини из Омирових пјесама, па ће родити мајка и вама Иродота, који ће — — —. Ти, који си Србин, па читаш у књигама, како је пјевао стари слијепец Омир своје неумрле пјеме — — —, сјетићеш се, да си видео тако исто српске слијепце уз гусле пјевати дјела српских јунака код исто таквих прилика...« И ту реч рече — не Србин већ — Словенац, брат Србину, честити професор грчкога језика у тој гимназији, Лука Зима. Он смеде и рече.

С доласком професора Луке Зиме у Карловачку гимназију настао је знатан обрт на боље у гимназији Карловачкој. (Види чланак: *Meminisse iuvat*, у 34. бр. »Стражилова« прошле године.) Он је и Живановићу омилио и осладио српску и словенску филологију, те га склонило, да се њојзи ода и да буде Миклошићевим ђаком у Бечу.

Још ће тада, као Миклошићев ђак, изазвати Живановић пажњу на себе својим чланцима о старом словенском језику, што их је по листовима писао.

Али тек као професор нашао је, дакако, плодно поље, у које ће да сеје здраво семе чисте науке. Он у Карловачкој, професор А. Сандић у Новосадској гимназији, беху први из-

*) Види: Сравненије Омирових епоса са српским народним пјесмама, у Програму Карловачке гимназије за 1859. годину.

војевали приступ Даничићевој граматизи српскога језика у гимназије наше.

Ми смо хтели да овом приликом овде побележимо све, гдегод је шта Живановић писао. Али нам је то потпуно немогуће. Само ко има све Јаворе, Даницу, Матицу, Напредак, Српски Дневник, Заставу, Глас народа, Српске илустроване новине, Српско коло, Глас истине, Тежака, Пчелу, Хрватску пчелу, Орао, Летпис, Програме Карловачке гимназије и Програме богословије. и т. д., тај може видети, шта и колико је Живановић за ово 25 година написао.

Сам Живановић би много користио књижевности српској, када би све своје радње прибрао; а књижарима и издавачима нашим остаје ето лепо поље, да и са своје стране и на тај начин стеку благодарност књижевности наше.

Стотинама младића само из Карловачке гимназије полазили су с чистим појмом, шта је српски језик; а тај појам уливао им је професор Живановић. Силни младићи ево десет година полазе из Карловачке поновљене богословије. где Живановић предаје стари словенски језик и пчеларство, и многима са туђинских гимназија тек ту пукне пред очима, шта је прави стари словенски језик. Граматика српскога и старога словенскога језика предаје се

данас у Карловцима, у Новом Саду, у Сарајеву и на Цетињу онако, како ју је Живановић написао.

Осим тога рада његова око српске филологије, Живановић је стекао себи лепо име српскога Ђерзона као прави рационални пчелар у нас. За ово десетак година, како учи пчеларењу српску богословску омладину, разаслао је он по српским крајевима десетину и јаче својих ваљаних ученика. који у његову духу шире у народу ту корисну и племениту грану народне привреде. Шта је у том привредно Живановић, ено 7. и 8. бр. Београдске »Пчеле« и ено Карловачке »Привреде«.

Живановић је данас у пуном јеку своје мушке снаге. Поздрављајући га ево на уласку у дваеспету годину неуморног му књижевног рада, желимо му, да још дуго поради на њиви, коју оре, јер много је званих, а мало их је таквих, као он. Од ово две године амо, Живановић је и нашем листу дика и највреднији сарадник. (Ми бисмо могли показати доста писмених доказа, колико се специјално наша ђачка омладина интересује за његов »Бранич српскога језика«, што га он пише у нашем листу.) Сва награда, што му је можемо дати, а он и не тражи никакве, јесте наше признање. И хвала му!

МЕЛОДИЈЕ.

I.

Кроз густе чести кокосових шума
Поносни јелен ходио је тијо,
Од врелог зрака афричкога неба
Међ дрвљем сен се хладовити свио.
А тамо ниже међ зеленим шибљем
Плавога Нила таласи жуборе,
И вес'о јелен слушао је дуго
Таласе лаке како шуште, зборе.
Он сретан беше, у његовој души
Благослов вечни звонио је мило,
К'о света песма анђелскога хора,

Вечности родне што прославља крило.
И док је јелен весело поглед'о,
Над њиме гуја нијала се једна
И страшну чељуст раскланаше веће
На жртву, што се примицаше бедна.

*

О, тужно срце, ти си жртва ова,
Благослов што је у радости вила,
Све док те није на живота путу
Отровна гуја страшно обавила.

II.

Кроз сутон тију из даљине неме
Суморним јеком одјекују звона,
К'о тужна песма порушених нада,
Која се вије са срдашца бона.
Последње збогом она сада гласе
Некоме, што се раставио светом,
А самрт страшна, суморна и мрачна
Над црном зомљом дизала се летом.

Ко знаде чију ј' покосила душу?
Колико нада, кол'ко жеља паде?
Или је можда очајнику коме
За навек једном покосила јаде?
Или је можда? Ах, та ко би знао
Испитат звуке суморне и боне,
Тишина нема, над светом се нија,
За плава брда сунце тоне, тоне!

Драг. Ј. Илић.

ЈЕДНА ГЛАВА ИЗ ДОСТОЈЕВСКОГ. НОВА ПОЗНАНСТВА. — ПЕТРОВ.

Време је мало по мало протицало, и ја се почех привикавати. Сваким даном све су ме мање смућивале свакидашње појаве мога новог живота. Догођаји, околица, људи — све ми се некако лакше допадало. Дакако, није било можно сасвим се помирити с тим животом; али је ипак давно већ требало рећи: што ти је, ту ти је. Све сумње, што ми још остадоше, запретавах у саму себи, што сам могао дубље. Нисам се више повирао по заточењу, као неки изгубљени човек, нити сам икоме дао да позна, како ми је. Дивље-љубопитни погледи заточенички не заустављаху се већ на мени тако често, нити ме пратијаху више оном измајсторисаном дрскошћу. И они се већ на мене били навикли, чему сам се особито радовао. Ишао сам већ по затвору, као по својој кући, упамтио сам већ и своје место и могао сам већ рећи, да сам се навикао и на такве ствари, о којима сам мислио, да се никад нећу навикнути на њих. Редовно сваке недеље ишао сам да обријем пола главе. Сваке суботе, о одмору, позивали су нас све једног по једног из затвора у стражару (који се није обријао, тај је сам за себе морао одговарати); ту су нас баталијунски бербери сапунили хладним сапуном и немилостиво нас гребли најтупљим бријачицама — мене и сада гроза хвата, кад се само сетим те страхоте. Но наскоро се нађе и томе лека: Аким Акимовић показа ми некога заточеника у војеном одељењу, који је за копјејку свакога својом рођеном бритвом обријао и тако заслуживао по неку пару. Многи заточеници одлазили су к њему, да би се само опростили државних бербера, и ако иначе нису били мекушци. Тог нашег брицу звали су *мајором* — откуд то, не знам ни данас; а по чему би он могао бити налик на каквог мајора — ни толико не знам. И сад, кад пишем ово, као да гледим тога мајора; висока, сухоњава и мучаљива момчина; поприлично глуп, и увек удубљен у свој посао а удиљ с ременом у руци, на ком је и дан и ноћ општрио бритву, која се већ сва прекојасила, што ју је истрошио и изопштрио. И могло се сасвим лепо видети, како се сав предао томе послу и како га сасвим озбиљно сматра јединим задатком свога живота. И у истину он је био савршено задовољан, само кад је бритва оштра и кад се нађе ко, да се брије: сапун му топао, рука лака а кад брије, као да кадиву глади. Очигледно: он је уживао и поносио се својом вештином и немарно је примао своју заслужену копјејку, као да ту није копјејка у питању, него вештина.

Зло прође неки Афанасјев од нашега плацмајора,

када му, потказујући нас, спомену једареда и нашега брицу, па га у непажњи назва мајором. Плацмајор се нађе увређен и разгоропади се на сву меру. „А знаш ли ти, хуло, шта је мајор?“ дерао се он, пенушећи се од зорта, као што је већ његов обичај био. „Разумеш ли ти, шта је мајор? И макар какав нитков заточенички дође ти и сме да га назове мајором — мени у очи, у моме присуству!...“ С тим је човеком само Афанасјев могао излазити на крај.

Још од првог дана живота свога у затвору почео сам сивати о слободи. Рачунати и мислити, кад ће година мога затвора изићи на крај, и то на сто и сто начина — бијаше мојом најмилијом забавом. И не могах ни о чем другом ни мислити, до о том; и уверен сам, да тако ради сваки, који је на неко време остао без слободе. Не знам, да ли су и остали заточеници тако мислили и рачунали, као што сам ја, али чудновата лакомисленост њихових нада поразила ме већ на првом кораку. Надежда затвореног, слободе лишеног човека сасвим је другог рода, него што је у обичног човека. Наравно, нада се и слободан човек (рецимо, да ће му се променути судбина, или да ће му се што било испунити, што је предузео), но он живи, он ради; живот око њега повлачи га за собом и он се врти као и остали у колу свакидашњег живота. Но није тако код заточеника. Дабогме, и ту је живот — у затвору, у оној тврђави; но био тај заточеник какав му драго и био он осуђен макар на колико времена, он сасвим инстинктивно не може да узме своју судбину за нешто, што постоји, што је свршено, за саставни део обичног живота. Сваки се заточеник осећа, да није *код своје куће*, него као да је у гостима. Њему је двадесет година, што и две, и сасвим је уверен, да ће он у својој педесетпетој години, кад се опрости робовања, бити исто тако свеж и млад, као и сад од тридесет и пет. — „Још ће се то живети!“ — мисли он и гони од себе сваку сумњу и остале досадне мисли. Па чак и они, што су прогнани без одређена рока робовања, чак и ти се надају, да ће тек наједаред — не питајте, како и од куд, — доћи решење из Петрограда: „да се пошље у Њерчинск, у рудокопњу, и да му се одреди рок!“ А тада тек настаје права слава! Прво и прво: до Њерчинска идеш скоро по године; а после: колико ти је боље ићи с друштвом, него тавновати! Па кад и то прође, одробујеш своје године у Њерчинску, па... И верујте, бива, да тако рачуна човек, који је већ у тај мах сав сед!

У Тоболску сам их видео прикованих уза зид. Седи кукавац на ланцу, који није већи од рифа; крај њега је клупа, на којој спава. Ту је у Сибирији учинио што страшно и изванредно, па су га приковали. Седи по пет година, а деси се, да седи и десет. То су већином разбојници. Само сам једнога видео међу њима од господског рода; био је пре тога и у државној служби. Говорио је врло смирено, шапућући; осмех му био некако сладак. Показивао нам свој ланац и показивао нам, како се може згодније лећи на ону клупу. Мора да је био нека фи-на тица!

Они се уопште мирно владају и изгледају задовољни; међутим, сваки је од њих сав прожман жељом, да одседи већ једаред своје време. А на што им то? Ево, на што: изићи ће тада из оне тескобне и загушне собе с ниским сводом, шетаће се по затворском дворишту и... и шта ће више? Изван затвора га већ нигда неће пустити. Он већ зна: ко дође с ланца, тога не пуштају нигда из затвора и до саме смрти остаје у негвама. Све он то зна, и он опет с неописаном жељом и надом чека, да му већ изиђе време, што има провести на ланцу. И зар би могао без те жеље преседети пет или шест година на ланцу, па не умрети и не померити палеће?

Осећао сам, да ће ме посао спасти и да ће ми оснажити здравље и тело. Немир душевни без престанка, раздражење живаца, загушни ваздух у касарни — сатарили би ме сасвим. Што чешће бити на ваздуху, сваки дан се умарати, навикавати се на терете — и ја ћу се још спасти — мислио сам у себи — оснажићу се, изићи ћу здрав, живахан, снажан и млад. И нисам се преварио: посао и кретање бише ми од велике користи. Са ужасом сам погледао на једнога између мојих другова (племић је био), како је тајао у затвору, као свећа. Дошао је, кад и ја, још млад, румен, живахан, а изишао је сав растројен, оседео, колена му клецала, и још уз то сипљавив. „Не“, мислио сам, гледећи га, „ја хоћу да живим, и живећу.“ За то су ме онако рђаво и гледали с почетка заточеници, кад би ме видели, како се отимам о посао, и дуго су ме частили презрењем и подсмехивањем. Но ја сам се на све то слабо освртао и вољно сам полазио куд му драго на посао — на пример, да печемо и туцамо алабастер; то ми беше први мој посао. А посао тај није био тежак. Старешинство инцинирско радо је олакшавало, само ако се могло, посао племићима, што најпосле није толико ни олакшање, колико је баш праведљивост. Чудновато би и било, од човека, који је у пола слабији и није нигда ни радио, искати, да уради исто онолико, колико и обични, прави раде-

ник. Но то се „одступање“ морало увек крити; на то се многи и многи мргодили. Доста пути долазило је, да и племиће западне потезак посао, и тада су они, дакако, дваред већма робовали, него обични раденици. За алабастар се одређивала обично по три, четири човека; ту су обично слали старце и слабомоћне људе, рачунајући, наравно, и нас међу њих; но сврх тога додавали су и по једног правог раденика, који разуме ствар. Обично је ишао све један и исти, и то по неколико година, Алмазов, мргодан, мрк и окошт човек, већ у годинама, недружewan и малко настран. Нас је из дна душе презирао. Иначе, како је скуп на речима, мрзило га је и да нас псује.

Радионица, у којој смо израђивали алабастар, била је на некој пустој и стрмој обали. И обзирому, особито у сумрачан дан, непријатно је било погледати на реку и на ону другу обалу. Нешто тужно, нешто, што ти срце раздире, било је у тој дивљој, пустој слици. Но још је скоро теже бивало човеку, кад се на белу, непрегледну пучину свега окоми с неба јарко сунце; тада би човек чисто полетео куд му драго у ту степену, која се почињала на другој обали и распростирала се према југу, као неко без краја дугачко и пространо платно — на читавих хиљаду и по врста. Амазов би се обично ћутећи и сурово латио посла; а ми смо се очигледно стидели, што нисмо кадри, да му помогнемо. Он се опет није ни освртао за нашом помоћу; хтео је зар да и сами увидимо, колико смо му криви и да се кајемо, што смо тако бескорисни. А сав је посао био, подложити пећ, да се пече сложени у њој алабастар, који смо му ми доносили. Сутра дан, кад се већ алабастар добро испекао, ваљало га је водити из пећи. Сваки од нас узео би по један тежак маљ, наслагао би у неку ступу алабастра, па би га тако туцао. То нам је био најмилији посао. Крхки алабастар у часу се претварао у бео, светао прах, — милина је било погледати, како се лако и лепо груши. Ми смо опет размахивали оним тешким маљевима и надизали таки топот, да нам је чисто самима било мило. Па кад се, најзад, уморимо, а нама дође некако лако око срца; образи се свима зајапре, а крв потече брже. Ту би већ и Алмазов морао да попусти, те би нас гледао некако снисходљиво, као малу децу; равнодушно би украсао духан, но крај свега тога није могао не гунђати, кад би почео да говори. У осталом таки је он био са сваким, а у истину је био добра душа.

Други посао, на који ме послаше, био је, да окрећем точак на точилу у радионици. Точак је био велик и тежак, и ваљало се добро упети, да га човек окреће — особито кад је токар (раденик од жени-

ста) радио какве ступце за ограду на степеницама, или ноге од каквог великог стола за државни намештај ком чиновнику, за који је посао требало читаво брвно. У таквом случају не би никако могао један човек окретати, и слали су обично двојицу, — мене и још једног племића, Белкина. После тај посао и остаде на нама читавих неколико година, кад год је само требало окретати точило. Белкин је био слаб, болешљив човек, још млад, но болестан од преију. Дошао је у заточење годину дана пре мене. Са још двојицом другова, с једним старцем, који се за све време заточеничког живота и дан и ноћ молио богу (са чега су га ариштанци врло уважавали) и који је још за моје време и умр'о; и с неким другим, још врло младим човеком, свежим, руменим, креним и одважним, који је Белкина, клопулог већ на по пута, донео до заточења на кркачама — што износи својих седам стотина врста. Вредило их је видети, како су гинули један за другим. Белкин је био човек изврсног образовања, племенит, нарави великодушне, али болешћу измоджене и раздражљиве. И ја и он могли смо којекако да изидемо на крај с окретањем, а и занимало нас је у неку руку. Поред тога посла могао сам да се крешем дивно.

Него сам особито волио, да чистим снег. То је бивало обично после сметова, а доста пути и преко зиме. Така једна бура је знала за дан и ноћ да завеје по неку кућу до половине прозора, а кадгод богме и сврх стрехе. И кад пређе та салахука на пригреје и сунце, иждену нас по читаву гомилу, а понекад и по читаво заточење, те одгр'емо сметове државних здања. Сваки добије по лопату у шаке, свима одреде, колико да се сврши, по некад богме и толико, да чисто не би веровао човек, да ће се смоћи — и тада се сви сложено лађају посла. Снег још прхак, тек што се слегао, а по врху малко и примрзао; лопата све клизи, а по њој се чисто слажу велике грудве, које тек у тренутку видиш, како се разлећу и десно и лево и још се у зраку претварају у блештави прах. А лопата тако лепо и згодно упада у ту белу масу, што тако блешти на сунцу, да је милина. Тај су посао радили сви ариштанци весело. Онај свежи зимски ваздух и пријатно кретање распламти их у часу. Лепо се види, како су све веселији и расположенији и наједаред чујеш, како се разлеже смех, довикивање, досетка. У један мах полети понека и грудва и ту сад на-

стаје грудвање, на што, разуме се, понеке мудрице ударе у приговарање и псовку — и те се игре нису ни свршавале друкчије него псовком.

Мало по мало почех ја да распростирем и круг свога познанства. Ја управо нисам ни тражио познанства; био сам још удиљ непокојан, мргодан и неповерљив. Познанства моја дођоше некако сама од себе.

Први и први посећивао ме Петров. Велим „посећивао“ и наглашујем ту реч. Петров је живео у посебном одељењу, у касарни најудаљенијој од мене. Свеза између нас очигледно није могло бити никаквих; а и иначе не бијаше, нити могаше бити, ничега заједничкога међу нама. Па ипак Петров у то време као да је неком дужношћу својом сматрао, скоро сваки дан доћи ми у касарну, или сретати се са мном о одмору, кад сам се ја обично шетао иза касарне, што удаљенији од свију. С почетка ми је то било непријатно. Но он је некако дотерао, да су ми његове посете постале пријатном забавом, и ако он није био баш бог зна како дружеван и разговоран човек. Био је крушељаст, умешан и окретан; лице му било доста пријатно и бледо, а широке кости на лицу испале. Поглед му је био одважан, зуби бели, чести и сјајни, а у зубима је увек имао макар зерицу трвена дувана. Жватати багов било је у души многоме заточенику.

Петров је изгледао млађи него што је. Било му је око четрдесет, а по изгледу нико га не би држао за старијег од тридесет година. Са мном је говорио за чудо отворено, држао, да смо обојица од једне сорте, то јест, и један и други уредни и деликатни људи. Ако би, на прилику, осетио, да бих ја да сам сам, он би ме одмах, проговорив минут два са мном, оставио, захваљујући ми се на пажњи, што, разуме се, нигда није чинио, нити би се тиме ико у затвору могао био похвалити. Занимљиво је, што је таки исти одношај остао не само у те прве дане, него и читавих неколико година после тога, нити се икада приближисмо већма један другоме, и ако ми је у истину био врло одан. И ја ни данас не могу да будем паметан: шта ли је он управо хтео од мене, и што ми је долазио сваки убоговетни дан? Истина, десило се, да му се после дала прилика, те ми је нешто и украо, али је он крао некако *несвесно*; новаца није скоро нигда искао од мене; очигледно дакле, није долазио ни ради новаца, нити из каквог му драгог другог интереса.

(Свршиће се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

РАСТОПЉЕН ПЛАН.

(ШЕТЕФИ.)

елог пута — хитећ' кући —
Само један план сам спрем'о:
Како мајку да поздравим,
Кад се опет састанемо.

Какве ћу јој речи рећи,
Које би јој слатко пале —
Док рашири оне руке,
Што су мене љуљушкале.

И саставих многе речи,
Све поздраве лепе, миле —
Једва чеках дуго време
А за кола мишљах: миле.

Ево куће... Мајка трчи
Па ме љуби већ у лету;
А ја — ћутим о врату јој
Немо, к'о плод на дрвету.

В. Бранчић.

ПАВЛЕ ОРСАГ-ХВЈЕЗДОСЛАВ

СЛОВАЧКИ ПЕСНИК.

НИШЕ Д. В. ДОБРОСЛАВ.

(Наставак.)

вет мисли, да је за праву срећу у животу
нужно изобиље у овим или оним стварима,
разноврсне свезе, о којима живот простих
људи ни појма нема. Младенци Чајкини и у својим
скромним околностима уживају потпуну срећу. Исти-
да Михал сад нешто доцније иде у шуму и нешто
се раније враћа кући, но што је то досад било, али
зато не пренебрегава шуму. Ту му се женица ње-
гова указује здраво услужна; отворе ли се врата,
она га моли, да први уђе, било да му хоће да по-
каже своју поданост, било од страха, да јој не
умакне у шуму. Месец ужива обасјавајући њихово
миловање.

Опет дође света недеља, дан леп и чист као
суза. Нагло нестане тмасте магле из долине, као
да увиђа, да пристоји, да са долине, над којом сун-
це као краљ треба да влада, ваља скинути ту љу-
ску. Цео је предео као чисто стакло, са којег је
обрисан зној, тек наликана слика. Свет буја од
младости а узвишени борови унаоколо дижу се к
небу, као барјаци при литији. Михал и Ханка по-
шли у цркву оближњег села. Она иде напред, за њом
узастопце Михал, као да вија какву вилу шумари-
цу. Ханка је као утучена, јер је те ноћи ружно
сањала, те у побожној молитви тражи мелема. Кад
је ушла у сеоску цркву, сви су додуше у њу упрли
очи, али она није опазила лакоме вучје погледе,
који се кроз ограду са патронатског стола на њу
окомили те ће јој срећу поткопати.

Неисцрпиви извори богатих шума у Словачкој
скоро ће усанути, јер се без плана крче шуме. А с
њима ће се изгубити и красна одећа њених гора.
С тога песник удешава тужан пеан, којем је рефрен
чудновато то газдовање са крчењем шума. Михала
зове дужност, да надгледа такво једно крчење. Це-

ле је ноћи беснила жестока бура. Ханка, која је
буру први пут у шуми доживила, боји се за свог
мужа, јер још и у зору сипи киша. Али он као ве-
ли: јутрења киша, женске сузе! Она дакле сама
остаје код куће, да своје рубље опере, па како се
међутим разведрило, иде до потока, да испира, а уз
то попева весело. Са корпом, пуном изапаног ру-
бља у руци, враћа се дому свом. Али на највећу
своју изненаду опази тамо два страна лика на ко-
њу. То је млади Артуш Вилани са својим слугом.
Њих су двоје амо залутали. Како ли му годи њена
расејаност и збуњеност? Смешно, као вели, живити
у бреговима па се бојати! А кад се са седла ближе
к њојзи пригне, упозна оне црте, које су му од про-
шле службе божје остале тако у памети. Она срчано
одбија свако улагивање; немирно, као мало море,
надимљу јој се груди, она се уклања испред њега
и избегава његова смела питања. Доноси му истина
на молбу његову крчаг ладне воде, али јој је до-
садно, што он тако дуго пије, те обара очи к зе-
мљи, а кад је он доста раскалано хоће да уштине
за образ, сва се ражљути па га подсети, да је удата
те да има свог мужа. Али он — како већ женске
познаје — дотле утиша њен гнев, да му она у знак,
да се хоће с њим да помири бере цветак, само да
га се отресе.

„Čo alpské, appeninské lesy!
to mol'ba-sal'ba, cudzí dym!
Tu rozkoš honby, sladkosť jadra!“

вели он и одјезди.

Тек што је Ханка од чуда мало дошла к себи,
с ужасом примети у крчагу дукате. Хиљаду је бо-
лова спонадну, мисли, тешке као камен, притисну
јој душу. Али тешко њему, бог му судио! Дукате
баца у брзу воду горског потока. Доцкан је већ

било, кад се Мишко вратио кући; у понашању његовом има данас нечег необичног, једва јој одговара а тако јогунасто гледа у свећу, што гори на столу.

Време протиче непрекидно а сваки се дан мења и спољашња слика природе. Већ су и јагоде сазреле. У гори пуно веселих певачица.

A chorál v čarnom vinutiu
co nebožiec sa nesie k bralu;
tam rovno v srdce bodne skalu,
zě zhúka i tá cituplná.
Tak platí ľud ten čudsný:
keď berie, na vzájom i dáva,
zadarmo neprijíma dar;
jak vtáča tichý za konár,
kde spočinula jeho hlava,
za zrnce, ktoré zoblo v poli:
i on vše, vďakou zašveholí;
dá peniaz duše čudsný:
za malinôčku po piesni!

У кору и појединце одјекују свеже песме девојанá, што купе јагоде, а песме се те свршују на народни рефрен:

„... Na maliny slnko svieti,
a na dievča krása letí...“

Сунце већ одскочило на подне, шума под запарним ваздухом чисто полегла на мирна као да спава. Око шумареве куће свуд је тишина унаоколо. Ханка зацело унутри редује као и сваки дан. Само се чује, како се нагла вода хвата у коштац са камењем, што јој је у путу. Два дерана, што су из Осаде залутали амо, прилазе ближе кући.

— — — — — Ondrej pozostal
bol zvedovostou na preddomi:
„vidz, Janko“, hneď aj zažvстал,
„hl'a, u nás niesú také domy!
Okolo samé zúbky, kvety —
A v štíte, vidíš, kol'ké rohy!?
náš baran véru takých nemá,
nie —“, sledac zrakmi švitoril.
„A nepokole, Ondro, nie ma?“
tak Janko k nemu bázlive,
zavzdychnúc pritom v podíve
„Nie, neboj“, Ondrej srdne vetil,
„ten baran nie viac na žive.“
Hľadeli oba dohora,
Zrak sivý len tak sa jim svietil;
skrúcali hlávky bez privety;
mladší i ústka otvoril...

У том часу прелази Ханка преко ходника на се зачуди, кад види децу својих познатих пријатеља из Осаде. После епизоде једне, у којој се огледа потпуна умиљатост живахна приказивања, коју не би шáле достигло перо једног Оскара Плеча, пише Ханка децу кући с поздравом. Али тек што их нестало у густини шуме, наскоро се затим врате као поплашени пилићи. Ханка нема ни толико времена, да их запита, шта им је, јер већ онази младог Ви-

ланија, како у касу језди к њојзи. Сва престрављена побегне у свој вајат па закључа врата за собом. Бадава он јури уз степенице горе, на такав дочек није био приправан. Да се шуња, да се пење, то не приличи њему, а најпосле и не зна, куд је ње нестало. Ражљућен пође натраг. Смех, који се за њим ори, још му потпаљује срџбу.

Nuž a ten chachot vyzývavý,
ten výskot ozaj nač bol, keď
vták ulietal už inam dravý...?
— Ach, ženám ťažko rozumieť! —
Po všetkom zase išla k dielu.
Izdalo sa, že soslínela...
— — Vo tvári celá vysmíata;
tu i tu si i zhrkúta,
zanôti... Nu, a mysl' dobrá
je pravou rukou i u obra:
tá k práci — šťastný pohonič!
I podvečer keď povysadla
si na prah, jak to jej bol zvyk:
tiež radosťou jak keby mladla,
smev rôžil úst sa na kútik...
... Mužovi iste vyžaluje,
až príjde, všetko — istotne...
... Žalovať?... A či ona dieťa?...
— Toť onnahdy jak mrzko zrel!
Snáď ešte by si namyslel —
Zná ho už, netýkané kvieťa!
— Keď Michal došiel, nemálo
sa začudoval bol na dvore,
uvidiac, milom na javore
jak visel konár ulomený.
I takaj zpytoval sa ženy:
čo javor jeho potkalo?
či vadil, ubližoval komu? —
Lež Hanka plecóm kývla k tomu;
„nu čo by?“ vrkla, „iste vietor...“
„Čo!?“ Michal na to v zadivení,
„netáraj! Už si zlihala,
pej, potkla si sa, moja milá;
veď chvojka sa dnes nerušila,
dnes tíša...“ Jazyk sa mu plietol —
a Hanka sa mu — vysmíala.

И јесен има своје радости, ловачки рог јечи те позивље ловце на весели лов. Ловачке песме одјекују са свију страна. У шумарском се звању живо ради. Од властелинског је средишњег звања дошла заповест, да се све приправи, будући наследник и господар Артуш Вилани рад је да лови срне у Запачу и на Подвршју. По његовом плану заузму поједини своја места, а он на свом месту узалуд вреба да дочека срну, те га већ хоће да остави стрпљење. Тада се наједаред чује прасак пушке. Михал је убио срну, па је сад лишћем окићену на пушкама носе господару, Невољно му овај одаје хвалу, али на питање, ко је срну убио, и на злобну оптужбу Хабака, закованог непријатеља Михалова, како овај обично дивљач у своју сопствену мрежу довлачи,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

души. Вилани Михала по образу. Сви се чисто запањили, али се лов при свем том наставља. Најпосле се цело друштво скупи па се у почаст високом госту приређује народна светковина. Мирно се Михал повлачи. Али му Хабак опет не да мира. Данаас, на имендан Михалов, честита му са гадним алузијама на младу његову љубу. У тај мах скочи јелен

један у гомилу па нагне даље. „Хало! За њим!“ виче Артуш.

„Hej, Čajko! . . . . .
Chcem, aby padol – rozumieš?
a čobyš za ním na kraj sveta
zlihaš-li, nie f'ask potupy,
lež – zkúsiš potom, ká ti veta . . .!“

Сви појуре за јеленом, а Артуш се врне доле према Подвршју.
(Наставиће се.)

СУНЦЕ И ЊЕГОВА СВОЈСТВА.

ОД СВЕТИСЛАВА КОЛАРОВИЋА.

(Наставак.)

Научењаци се, особито у новије време, трудили, да покажу, како појаве у атмосфери нашој стоје у свези са пегама сунчевим, са њиховом периодом. Мелдрум је доказивао, како оне године има највише кише, кад је на сунцу највише пега. Такођер и неки ветрови у тропским пределима по њему су чешћи, ако је пега више на сунцу. — Хершл (Herschel) је мислио, да су пеге знак жестоких покрета и револуција у сунчаној фотосфери; па пошто је топлоту сунчеву сматрао као резултат хемијских процеса, он је закључивао, да ће се ти хемијски процеси при разним револуцијама већом интензивношћу вршити или другим речима, да ће оне године, у којима је више пега на сунцу, бити топлије. Па како он то није могао непосредно опазити, то је штудирао цене жита у Енглеској за последњих деценија прошлог века и доводио их у свезу са већом или мањом количином сунчаних пега у истим годинама. Тим је дошао до резултата, да плодније године одговарају већем броју пега. Сад је он још мислио, да ће оне године бити плодније, које су топлије, те је извео закључак из свега, да топлота расти у истој сразмери са бројем пега на сунцу. — Кепен (Кѳррен) је баш обратно тврдио, да је температура на земљи за $7/10$ °С. већа, кад је најмање на сунцу пега. Но сва ова тврђења слабо су поуздана. — Напротив магнетичне појаве на земљи и појаве северне светлости стоје у свези са сунчаним пегама. Периода магнетичних варијација и северне светлости сасвим је паралелна периоди сунчаних пега. Ово су доказали у најновије доба Сабин, Готије (Sabine, Gautier), Фриц и особито Волф. Па кад је тако, онда нам се намеће мисао, да ти појави морају потицати из истог извора. Хорнштајн, управитељ Прашке звездарнице, доказао је силним испитивањем, да елементи земаљског магнетизма, деклинација, инклинација и хоризонтални интензитет*)

*) Деклинација и инклинација су кутови, које једна хоризонтално обешена, лако покретљива игла чини са земаљ. меридијаном, односно хоризонтом. Хоризонтални интензитет

стоје у свези са окретањем сунца око осовине. На тај начин је прорачунао он доба, које треба сунцу, да се окрене око осовине. Утицај сунца на земаљски магнетизам или је непосредан или посредан т. ј. или је у самом сунцу каква магнетична снага или каква електрична, галванска струја, којој би порекло било у сунцу самом или пак сунце проузрокује на земљи какве физичне промене и појаве, које утичу на земаљски магнетизам. Сабин је био за оно прво; он је држао, да око сунца циркулирају јаке електричне струје, чије дејство допире чак до земље. Тако и месец, истина у врло малој мери, делује на земаљски магнетизам. — Други научењаци, међу њима Секи (Secchi), мисле, да ће дејство сунца на земаљски магнетизам бити пре посредно. Сунце не загрева атмосферу нашу увек и свуда у истој мери, с тога водена пара у атмосфери прелази из једног стања у друго, а то је у свези са променом електричног стања ваздуха и земље, што опет јако утиче на земљин магнетизам. Ми смо изнели овде две теорије, које о том у науци постоје. Ма да се ни најпризнатији научењаци нису још о том позитивно изразили, ипак су више њих за ову последњу теорију. А сад да наставимо, где смо стали.

Пеге се не састоје само из језгра и двора, него и из тако званих буктиња, које су често врло далеко од пега, али их тек редовно прате. Оне изгледају као светле гране или жилице по најчешће на ивици сунчаној околу пега, много светлије од остале сунчане површине. Из средине ових буктиња развију се често пеге и обратно баш онде, где пеге нестану, често се укажу буктиње. — Скоро нема пеге, око које неће бити више буктиња. Оне се мењају и гранају врло брзо а заузимају много већи простор него пеге. Секи уверава, да је видио буктиња, које заузимаху скоро половину сунчеве површине. Често су и саме буктиње испрекидане ситним пегама, које

је онај део снаге земаљског магнетизма, који лежи хоризонтално у правцу меридијана магнетског. Магнет. меридијан је равнина кроз оба пола магнетске игле, кад је иста у равнотежи

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

смо још у почетку назвали порама. Буктиње немају увек исти положај према пегама. Обично су на западној страни уже, гушће и светлије, на противној пак страни има их више, но пису тако густе. Waggen de la Rue испитивао је фотографирани пега и дошао је до резултата, да су у највише случајева буктиње на источној страни пега или другим речима — пошто се пега крећу према западу — буктиње се баш онде појављују, где су мало час биле пега.

А сад да видимо, како постају пега на сунцу. Пре свега морамо загледати мало у сунчеву површину, у његову фотосферу. Кад сунце кроз телескоп погледимо, изгледа нам његова површина врло неправилна, неравна, као море узбуркано. Кад боље посматрамо изгледа нам попрекана са безбројним дугуљастим зрнцима, од прилике као зрнца од пиринце, између којих се провлачи као нека тамна, али не сасвим црна мрежа. Фотосфера нам изгледа дакле не као светла основа, на којој су црне тачке, него као црна основа, испрскана небројеним светлим зрнцима. Ово мисли Секи, један од првих ауторитета у астрофизици, који се целог века највише бавио испитивањем сунца. Доцније ћемо видети, да ли и други научењаци тако мисле. Мало по мало се уски конци те црне мреже шире, те тако постају поре, које се још већма рашире и изгледају као пега. Овим се редом обично развијају пега на сунцу. — Време, које је потребно, да се једна пега развије, врло је различно, но никад се не указују пега напрасно. — У први мах се двор не види око језгра, доцније се тек укаже и двор, те мало по мало добија исти облик, као и језгро. Онај део двора, који граничи језгром, дакле унутрашњи део, много је светлији од оног дела, који граничи фотосфером, тако да често пега изгледа, као да се састоји из два мало тамнија концентрична прстена.

Још најстарији посматрачи примећавали су, да пега, које се брзо развију, брзо и нестану. Неке постају сасвим на површини сунчевој, а неке се развијају разним револуцијама из саме унутрашње масе сунчеве. Ове последње дуже трају, често се и обнављају. Више пута чини нам се, као да се пега поделила на двоје. То бива овако. У близини једне пега образује се ново језгро, па ако се брзо креће, удаљује се све већма од оне прве пега, те нам се чини, е се пега једна располовила. Али не ретко се баш у истини пега подели и то бива врло просто. Један део светле фотосферине материје проспе се по језгру и подели га у више делова. Тако добијамо мост или ватрене језике, који изгледају као широке, светле траке по језгру пега. Стари су мислили, е су пега чврста кора, те су овај мало час споменути појав тумачили тако, да се та чврста

кора распада. Обично пре него што пега сасвим нестане, подели се она у више делова.

Запитајмо се сад, да ли се пега могу само са сунцем кретати или се могу и самостално по сунцу кретати. Већ то, што смо до сад рекли, да се пега мењају и деле, уверава нас о њиховом самосталном кретању. Но да ли код пега осим овог случајног и нередовног кретања има још какво, које би ишло правилно, по неком извесном закону? Ово је питање од врло велике важности. Ми смо већ споменули, да је кретање пега научењаке прво довело на ту мисао, да се сунце окреће око осовине и да привидно кретање пега није ништа друго, до ли стварно кретање сунца. Но како се пега још и самостално фактично крећу, то настаје неописана тешкоћа, како да се прорачуна време, које треба сунцу, да се окрене око осовине. Тешкоћа се састоји у томе, што ми видимо резултујуће кретање сунчева окретања и самосталног кретања пега по сунчевој површини. Утицај самосталног кретања пега ваља дакле из тог резултујућег кретања елиминирати. Али како? Без сумње тако, ако се најпре пронађу закони, по којима се пега самостално крећу. И заиста посматрањем врло много пега на једаред пронађени су ти закони. Ми се нећемо упуштати у излагање истих, јер би се морали послужити математиком, него ћемо само толико рећи, да се пега крећу делом прогресивно, паралелно са сунчевим екватором, делом одвесно на том правцу, дакле према екватору или према половима. У регијонима око полова бива ово кретање скоро једино према полу. Још ћемо напоменути, да се пега у фази развића свога на једаред почну крећати већом брзином у оном правцу, у ком се сунце окреће.

Научењаци се трудили, да кретање пега протумаче. Неки, који су држали, да је у центруму сунца испод фотосфере црно језгро, испоређивали су кретање пега са пасатним ветровима на земљи. Пасатни ветрови на земљи, који на северној хемисфери са северо-истока, на јужној са југо-запада дубају, јесу резултат сунчане топлоте у тропским пределима и окретања земљина око осовине. Такву циркулацију замишљали су они и у сунчевој атмосфери. — Нећемо да испитујемо, да ли је у сунцу могућа таква циркулација, с погледом на то, да сунце нема таквог тела, које би га у екваторијалним пределима више загревало но у поларним, као што ми такво тело имамо у сунцу, нећемо — велим — да то испитујемо, јер би нас мало даље одвело од ствари, него ћемо рећи, да се таквом хипотезом не да никак о разјаснити факат, да се пега на екватору већом брзином крећу, него у регијонима више и ниже екватора. — А убрзано кретање пега у фази њи-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

хова развића тумачи Секи овако. Он узима, да се сунце у центруму брже окреће него на површини. То није ништа чудновато, пита више то је нужна конклузија из његове теорије, по којој је сунце усижана ваздушаста маса, која се на површини охлађује. Пошто су пеге — по њему — постале револуцијама и унутарњим покретима у сунцу, то ће материја, која из унутрашњости избије на површину, имати много већу брзину од материје на површини, дакле

од фотосфере, те се мора брже и кретати од околне фотосфере све дотле, док јој отпор околне материје кретање не успори, дакле док не настане равнотежа.

Оволико мислимо, да нам је ваљало рећи, да би могли разумети разне теорије о сунцу и његовом саставу, на које ћемо сад да пређемо. Разне теорије велим, јер нећемо бити у стању ништа математском позитивношћу рећи, него ћемо изнети више теорија, које у науци постоје. (Наставиће се.)

Л И С Т А К.

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ КРАЉЕВИНЕ СРПСКЕ, ПРВЕ ВЛАДЕ КНЕЗА МИХАЈИЛА М. ОБРЕНОВИЋА III.

САОПШТАВА ИХ

ЈОВАН ДИМИТРИЈЕВИЋ, ПАРОХ ШИМУНОВАЧКИ.

(Наставак.)

Таковихъ прилика има при свима попечительствама, особито тога ради, што се званичне тайне по улицама разносе. Тко ихъ разноси, зна се приватно, али се юридически не може доказати, и тако чиновници издају званичне тайне и продоужоу злоупотребењенія званичногъ повѣренія, безъ да ихъ оданде властъ може поутемъ дисциплинарнымъ казне ради преместити; ер бы се тимъ премештаемъ безъ соудске пресоуде, као што ме нѣки одъ чиновника увѣравају, право званичника повредило и противъ устава поступило.

Разсоуждавајући о овомъ предмѣту, увѣрио самъ се, да тенденција нашегъ устава иде и на обезбеђење и господствованія правде, и на узвишење благостоянія Сербовъ, но ово последиѣ никогда на вредъ перве. По овомъ дакле основанію неће се звати нароушење права овогъ или оногъ чиновника, ако се онъ на равно званіе безъ содѣйствія соудейскогъ премѣсти, и то не изъ злобе, но по потреби слоужбе, кадъ се нађе сирѣчь дае за друго кое дѣло способни, него за оно, на кое е постављенъ; или кадъ се изкуствомъ докаже, да е телесно иль духовно слабъ и не може досадашню слоужбу своју точно одправляти, или кадъ предпостављени надъ млађимъ примѣти онакве постоупке, који моу поверенѣ кодъ старио гоубе и томе подобно; еръ као годъ штое чиновнику дато право на званіе, тако су му тиме уедно и доужности дате, а неизвршенѣмъ доужности своји гоуби право на званіе. Овако я мислимъ дае право, и да старајући се о благу землѣ тако постоупити требама, еръ кадъ бы се чекало, да за најману чиновничку погрешку приява се соуду чини, и овај

кадъ бы по строгимъ своимъ формама истрагу водіо, кадъ би се къ цѣли доћи могло?

Остае мы овдѣ іоште, милостивии Госоударѣ, да наведемъ, како я мислимъ о праву, коя су уставомъ мени као князу дата, кои ли совѣту. Князь сва дѣла правленія, потицала се она кое му драго строуке, посредствомъ надлежни свои попечители на основу постоећегъ закона одправля, а уколико закона правила овомъ или ономъ предмету не бы было, по чистой совѣсти своіой и најболѣмъ увиђењу своие рѣшава, имајући сваки попечитель ту доужность, о сочиненію проекта за законъ предлагајући, кое ће князь Совѣту на расматранѣ поднети. Овимъ начиномъ држимъ, да би мало по мало све строуке правленія, како у формалномъ, тако и материалномъ прирѣнију правила добиле, и тако бы благотворно намѣреніе нашегъ Всеавгоустѣйшегъ Покровителя докоучили, да народомъ сербскимъ законъ влада а не самовольство.

Боуде ли на противъ тога князь и нѣгови попечители приноуѣни, такове предмете, о коима нема позитивногъ закона, Совѣту на рѣшенѣ подносити, као што е то за време одсуства мога кодъ Намѣстничества было. Садъ е опетъ Совѣтъ радъ неке чланове свое одредити, да настоятели буду при грађењу погранични караула, а летосъ е опетъ два дана изгубіо, докъ е селу Рипню парницу едну са меанѣиомъ истогъ села рещіо, и тако ако на томъ и далѣ остане, онда нити ће совѣтъ времена и волѣ имати занимати се о раду ономъ, што у нѣговъ делокругъ спада, нити ће се високомъ очекиванію Всеавгоустѣйшегъ Покровителя нашегъ одговорити

WWW.UNIJR.BS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

моји, него ће самовластје, о комъ соотечественици моји теретише Г. Родителя мога, прећи на Совѣтъ, и то тимъ пре, што е онъ изъ онакови особа састављенъ, који бы радје занимали се своевольнимъ рѣшаванјемъ оны предмета, што у њиховъ делокругъ не спадаю, него што бы саветовали се о законимъ стварима, која они рѣшавати требаю.

Пређе него што миѣнѣ Вашег Превосходительства неполучимъ, нећу о томъ са Совѣтомъ моимъ ништа починяти, него ћу оставити, нека дѣла иду као и до яко што су ишла.

Ово су, милостиви Госоударъ, предмети, о којима я благотворни Вашъ совѣтъ требуемъ, и за који Васъ учтивѣйше молимъ, да бы високу милость имали на све преднаведено одговорити ми, и о свему упутство ми подарити:

1.) Имамъ ли право, кадъ се кое мѣсто у совѣту упразни, Совѣтнике изъ међу најзаслужнии и најспособнии чиновника серпски бырати, безъ предварителногъ совѣта представленія кандидата?

2.) Еда ли е совѣтно збогъ тога, што у Совѣту има само два члена, који само нешто знаду писати, нѣи 5. који манѣ знаду одъ перве двоице, а остали нѣи писати нѣи читати знаду, еда ли бы, велимъ, советно и добро было, при попуненю у Совѣту упразнѣни мѣста онака лица именовати, која при моралнымъ свойствама са осталимъ старимъ чиновницяма, највише вѣжества и способности имаду, особито у политици законодателства, и тако да се Совѣтъ и съ ученымъ людма снабдѣ?

3.) Очуль моји попечителѣ безъ њихове кривице а по потреби слоужбе самъ меняти, на друга званія поставити ихъ, а друге способне чиновнике на њихово мѣсто произвести?

4.) Оѣ ли безъ кривице свое а по потреби слоужбе одъ мене разрѣшеніи попечителѣ моји неко време и безъ слоужбе остати, са одредити имаюћомъ за случај тай платомъ, или ће бити болѣ ома га на друго званіе премѣстити?

5.) Даль ћу бити ограниченъ, да попечителѣ узмемъ изъ чланова совѣта, или по праву устава што ми припада, да могу изъ међу остали чиновника, кое наѣмъ за вредне, способне и заслужне, именовати?

6.) Очул за представителя мога моји и онако лице изъ међу серпски чиновника избрати, кое нѣи у Србїи рођено, нѣи примило качество Сербина?

7.) Оѣ ли се у случаю кривице когъ совѣтника морати надъ њимъ изречена пресуда у Цариградѣ слати?

8.) Оѣ ли се моји безъ повређенія устава административни судови устроити у попечительствама по ради одержана нуждне дисциплине међу чи-

новницяма, њине надлежне строуке, што съ простимъ формама, а не онако пространимъ, као што се по судовима по ноужди наблюдавати мораю?

9.) Очу ли я оне предмете правленія о којима нема законни правила, моји посредствомъ моихъ попечителя свршавати, безъ да о томъ совѣтъ питамъ, и да ли ми право то припада да совѣтъ упоутиамъ, да на рад и постоупак моихъ попечителя моitre прегледанъ њини годишњи извѣстїа о одправляню њини надлежни послова, да по исцрплѣню ови извѣстїа искоуству закона правила онъ саставля и мени на одобренѣ подноси; да одъ попечителя поднешене проекте он испитуе и о томе совѣтоуе, а да се нико у извршителну властѣ ни мало не меша?

10.) Да ли обнародованѣ закона власти извршителной припада?

11.) Очу ли моји воене чиновнике (официре) осимъ соудїа и членова совѣта по потреби слоужбе на равна, или ако што согреше у доужности своіой, и на маня званя поутемъ дисциплинарни доказа премѣстити, безъ да се ови предмете соудейской осоуди подвергаваю, те да се тако у свему закони редъ у Србїи заведе?

Доставляюћи преднаведена питаня Вашем Превосходительству као моужоу, кои е наклоность имаю о своме искреномъ участію и напредку моме іоште у Цариграду уверавати ме, слободанъ самъ овде одкрити и то, у каквомъ самъ прежалостномъ станю Србїю, у каквомъ ли нѣне управителѣ застаю, кадъ самъ крму правленія у руке примію.

Іоштъ при стоупаню моме у карантин Алексички, полоучію самъ извѣстїе о некоторимъ партиама изъ међу овоземнихъ вишихъ сановника. Прислѣвши у Београдъ увѣрио самъ се о истинности той, и што ме е највише обезпокоило, то е, што самъ са више поверенихъ страна полоучію, а и достоверно се увѣрио, да е една партиа совѣтника подъ предводителствомъ Томе Вучића Перишића, Стояна Симића, Лазе Теодоровића и представителя мога Аврама Петроніевића, попечителя правосоудїа Стефана Стефановића и шефа Гарнизоногъ воинства Илие Гарашанина и іоштъ некоторихъ намѣреніе е то было, да мене права мога на достоинства княза серпскогъ лише, а место мене да за княза или сына Карађорђевогъ или уноука нѣгова изаберу. По извѣстїяма дальимъ која сам могао прибрати, намѣреніе ово кодъ моји се преднаведени противника онда породило, кадъ су чули, да Господинъ Родитель мой мени у Србїю вратити се недозволява.

Вучићъ е први реко, да отоудъ две користи види, кое отоудъ произходе, што ће прво на княже-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жество сербско подићи Карађорђевића а сина Мишошевогъ опростити се, кога са освете за обиде Господину Родителю нѣговом нанешене опростити, а друга му је користъ та была, што се е надао, да ће при дванајстолѣтном уноуку Карађорђевића и далѣ Намѣстникомъ княжевскогъ достојанства остати, и свагда Карађорђевогъ фамиліомъ почествован и одликованъ быти. Онъ е захтевао, да се и еданъ фондъ за то одреди.

Изъ овогъ истогъ побуђениа союзила су се и остала господа са нѣмиме, и да бы намѣреніе свое у дѣйство привели, потребно имъ е было, да се кодъ народа, посредствомъ кога су они изборъ учинити намѣравали, о симпатіи нѣговой о фамиліи Карађорђевој увѣре. Те на тај коначъ съ почеткомъ месеца Септемвриа прошле године, пошло неку комисію међу народъ, подъ изговоромъ, да уставъ толкуе, а у ствари да Обреновића опрне. Она е имала по тайномъ упутствоу Вучића и тайнъ налогъ, да тайнимъ дѣйствіями попечители внутренни дѣла Ђорђа Протића, који се јавно намѣренію нѣховомъ противію, у трагъ уђу, како ће га лагше моћи са попечительства дигнути, и ово свогъ едномисленнику Стефану Стефановићу, садашнѣмъ попечителю правосудія, вручити, и тако народъ на своју роукъ обрнути, а попечителство правосудія нѣиномъ партизану Лазару Теодоровићу предати. Комисія ова састојала се изъ члена совѣта полковника Лазара Теодоровића, шефа гарнизонгъ воинства Илие Гарашанина, и члена соуда окроужія Београдскогъ Максима Ранковића. Но докъ е она нека окроужія обшшла, и тайнимъ наговаранѣмъ троудила се за Карађорђевића предработати, и са фамиліомъ Обреновића омразити га; докъ е међу тимъ властъ полицайна, која е у роуцы попечителя вноутрени дѣла, ободреніемъ ове комисіе излазити почевше неке пашквиле похватала, и пашквиланте на соудъ притегла, и докъ е Вучићъ и Симићъ, гдѣ су годъ дошли, устмено, а Аустрійскіи правословъ Јованъ Хацићъ, позванъ моимъ Господиномъ Родителѣмъ да садѣйствоуе овдѣ у писанію гражданскогъ законика, и писмено и устмено подвиге Карађорђевића хвалио, докъ е пайпосле Аврамъ Петроніевичъ Богориду, Антићу и осталимъ своіимъ познаницима о намѣренію нѣиномъ у Цариградъ писао, и тиме путъ кодъ Порте нѣима уравнивао, дотле е већъ приспѣло у Сербію извѣстіе о наименованю момъ за княза серп-

скогъ. Вѣсть ова дѣйствовала е на све, кои су противу мене ишли, као громъ, а на оне, кои су се томъ противили, и који су дотле разна гоненія терпити морали, благодѣтелно, коимъ е мени привержена страна почела изтраживати и гонити оне, кои су после извѣстія о момъ именованю, за княза, противу мене роптали, и люде, да Карађорђевића ишту, наговарали, и тако е властъ полицайна на одговоръ притегла некогъ Цукића изъ Сенице, окроужія Крагуевачкогъ. Но почемъ су се ови о раду свогъ одали, и пошто е жица тайне већъ уваћена была, водећа източнику, одкуда е цѣла ова интрига извирала, довела е застрашену страну Вучићеву у Совѣту, у комъ се не мало число едномисленника налазило, до тога, те е месеца Декемвриа 1839. попечителю вноутрени дѣла наложила, да сва дала о томъ питаня, ради предупредѣния далѣ неприяности, до доласка княза престану. Но најлепше е то, да е при томъ изслѣдованю на јавность изишло, да е Вучићъ са Карађорђевићемъ уговоріо, да онъ, кадъ княземъ постане, доужанъ боуде за десетъ година половину плате свое уступати нѣму, а онъ да ю међу оне поделюе, кои су му у дѣлу овомъ помагали, а за садъ да се изъ народне азне саразмерна соума подъ именовъ займа узме, а Стоянъ Симићъ приміо е на себе ролу займодавца у Совѣту на две године педесетъ тисоућа червенихъ доуката, и то безъ лихве, на кое су и остали членови совѣта пристали, мислећи, да онъ ову соуму за распространенѣ свогъ коупческогъ кредита требуюе, ерѣ е подъ тимъ уговоромъ займъ и траженъ, и кадъ е текъ тај новацъ подигнуутъ быо, одправило е Намѣстничество горню комисію у народъ.

После оногъ рѣшеня Совѣта престала су дѣла изслѣдованя о томъ, но по краткомъ времену и то први дана мѣсеца Јануарія дознало е централно правителство, да су већа часть жителя окроужія Крагуевачкогъ наоумили, кадъ у Сербію приспѣмъ, преда ме изаћи и силомъ ме принуде, да се у Крагуевацъ свратимъ, ту централно правленіе установимъ а у Београдъ да не идемъ. И боудоући се е осведочило, да е самъ Началникъ истогъ окроужія съ народомъ у споразумѣнню, то попечитель вноутрени дѣла Ђорђе Протићъ, на кога е противна страна подозревала, да е све то съ нѣговимъ знанѣмъ удешено, истогъ Начелника у Београдъ довести даде и соуду га преда.

(Свршиће се.)

КОВЧЕЖИЋ

Г Л А С Н И К.

(Први свечани скуп кр. срп. академије наука у Београду) био је у недељу 20. септ., у дворани велике школе. На скуп је дошло мноштво гостију а највише професора и учитеља свију школа у Београду и ђака велике школе. Осим Стојана Поваковића и Чедомиља Мијатовића били су сви чланови академије. Седницу је отворио председник Панчић, а члан и секретар М. Кујунцић читао је научну студију, одељак из расправе: Народ и земља у старој српској држави од члана Стојана Поваковића. Од необичног су интереса, вели „Видело“, била она места, где се говори, да спахилуци, господарлуци, чифлуци и тимари доводе своје покрело чак из римског доба. Силне су царевине пропадале: римска, грчка, српска, па и турска је почела да губи поједине покрајине, а спахилуци, тимари и чифлуци остали су недодирнути, тако рећи, до данас. У Србији их је укинуо кнез Милош за своје прве владе, а у новим српским крајевима укинути су аграрним законом. — На завршетку прогласи председник академије, да је Стојан Поваковић постао чланом кр. срп. академије са пуним правом.

(Хигијенски конгрес у Бечу), где је учествовало на 2400 лекара из целог света, трајао је целу недељу дана. На њему је било и Срба, како из Угарске (др. Младен Јојкић из Н. Сада, др. Бранко Стефановић из Темишвара и др. Љубомир Ненадовић из Панчева), тако и из Србије (др. Владан Борђевић и др. Милан Јовановић, обојица из Београда). Као што је „Браник“ забележио из конгреског дневника, др. Јојкић је учествовао у дебати при саветовањима и то 16. (28.) септембра у петој, демографској, секцији, при претресу морталитета, а наимае при прикупљању статистичких података о наслеђивању болести од родитеља на децу, — и 17. (29.) септембра у првој секцији, о изолованим болницама. У првом питању говорио је против, истакнутог предлога, о немогућности прибирања таквих статистичких података, па је том приликом истакао мисао, како би се цел постићи могла, што би могуће било у случају обавезна лекарскога лечења. Нама је особито мило, да се на овом великом светском тркалишту науке чула реч и из српских уста.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Управни одбор друштва за српско народно позориште) имао је неки дан своју седницу и свршио многе административне предмете. Из извештаја видимо, да је у Земуну имало друштво дефицита деведесет и неколико форината, али је подмирен добровољним прилогом Земунских грађана. Сада се дружина бави у Вуковару, где јој иде преко очекивања добро. Одатле ће на 14 дана у Паланку, где још никада није била, и већ се тамо купи претплата. Из Паланке ће доћи амо у Нови Сад, где ће се бавити до половине јануара. Одавде ће у Сомбор, где је већ за то време склопљен уговор с варошким одбором за варошку позоришну дворану. — У истој седници је и опет изабран Сава Петровић за друштвеног секретара — Из дружине иступа глумица С. Бркићева и глумац Вића Димитријевић.

(Српским преводиоцима страних позоришних дела.) Управа кр. срп. народн. позоришта у Београду издала је ову објаву (пошто јој се, вели, подносе многа позоришна дела

преведена од незнаћних и од непознатих преводилаца, а читање и оцењивање таквих почетничких дела одузима јој много времена, па већином нису за српску позорицу ни по садржају ни по драмској изради): „1. Драмска дела из стране књижевности бираће од сад управа сама и давати на преводјење поузданим и вичним преводиоцима. 2. Ко би жељео, да преведе какво дело са страног језика, треба да поднесе управи оригинал на претходну оцену; па ако се нађе, да је то дело добро за српску позорицу и ако подносилац буде вичан и опробан преводилац, управа ће му поверити оцењено дело на преводјење. 3. Ни један превод, који не буде наручен од управе или без претходне оцене оригиналног дела, не ће се ни узимати у оцену, него ће се одмах вратити преводиоцу. Ово важи нарочито за почетнике преводиоце.“ — Ако игде, али овде је са свим оправдано то ограничење „слободне утакмице“. Ко поље мора да боду очи разним рукописима, зажалиће, што се овако ограничење не може увести, на прилику, и у редакцијама белетристичних листова. Чујемо, да ће и управа нашег позоришта таку објаву издати. Да бог да, да се тим уведе и извештан правац у нашем позоришном репертоару, где се до јако, не буд замењено, радило без икакве директиве!

(„Разорење Троје“) зове се најновији комад, који спрема да прикаже позоришни подузвизач Кирилчи у Њујорку. За то ће се дело саградити особена позорица, која ће имати 50 стопа у висину а 450 стопа у дубљину. Лађа, на којој грчки јунаци полазе из Авлиде, пловиће по правој води. У том ће комаду бити забављено најмање 1200 лица.

(Петстотинити приказ Гуодова „Фауста“) биће у Паризу у великој опери 4. новембра п. р. о. г. Компониста ће сам дириговати оперу.

(Верди) је, као што се говори, намислио, да компоује оперу „Ромео и Јулија“. Дело ће се, кажу, приказати године 1889. Године 1839., дакле пре педесет година, приказано је било прво дело Вердијево.

(Завичај марш) зове се нова композиција, коју је за гласовир склопио Стеван А. Станковић. Иваша је ово дана у издању браће М. Поповића и продаје се по 50 новчића.

(Цветићев марш.) Читамо у „Уставности“: „Као што је познато, један одличан Београђанин расписао је зимус стечај за најбољи марш у част писца драме Немање, г. Милоша Цветића. Награда износи 200 динара у злату. Услед тога пријављено је пет маршева, од којих је оцењен као најбољи онај, што га је компоновао Тоша Андрејевић Аустралијанац. Награђена композиција увезана је у дивне корице, на којима је златним словима израђен натпис: Цветићев марш, и предана је ово дана г. Цветићу, а компониста издата је награда.“ — Као да нисмо Срби, толико се интересовања и одушевљења показало поводом ето једне књижевне појаве. Е, нека, — хвала ти, боже!

(Нова слика Ђорђа Кретића.) Бивши министар просвете у Београду М. Кујунцић наручио је у Ђ. Кретића, познатог сликара, лик Јосифа Руђера Бошковића, великога српскога мислиоца, за Београдске народни музеј. Кретић је лик израдио и изложио у дворани скупштинске зграде у Београду, одакле ће се после 10—12 дана сместити на своје место у музеј. Слика је израђена у природној величини.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Представљен је моменат, како Бошковић замишљен стоји у својој астрономској кули.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Сад баш изађе нова аутографисана књига под натписом: Старо карловачко пјеније у српској источној православној цркви, као што поју ученици срп. вел. гимназије у Новом Саду сваке недеље и празника на св. литургији, за мешовит лик сложио Тихомир Остојић, филозоф. Издама српска вел. гимназија Новосадска 1887. 8°. — У овој велеважној збирци има: Литургија св. Јована Златоустога (све, осим „Блажени“). Има три „Херувике“: 1. новосадска, 2. првог гласа. 3. руска. — „Достојно“ има четир: 1. четвртог гласа мало, 2. четвртог гласа велико, 3. шестог гласа, 4. осмог гласа велико. — Три „Хвалите“: 1. на „Тон деспотин“, 2. Крушевачко, 3. осмог гласа. — „Благословен грјади“ обично и руско. — Са литургије Василијеве: велико „Свјат“ и ирмос „О тебје радујетеја“. — Са владичанске службе: „Тон деспотин“, „Цар небесни“, „Господи спаси благочестивија“ и „Многаја љета“. — Ирмоса има на: 1. Малу Госпојину, 2. Крстов дан, 3. Ваведеније, 4. Божић, 5. Богојављење, 6. Сретеније, 7. Благовести, 8. Цвети, 9. Вел. Четвртак, 10. Вел. Суботу, 11. Ускре, 12. Спасов дан, 13. Духове, 14. Преображење, 15. Вел. Госпојину. — Тропара има на: 1. Крстов дан, 2. Божић, 3. Богојављење, 4. Св. Саву, и трећег и осмог гласа, 5. Цвети, и првог и четвртог гласа, 6. Ускре, 7. Спасов дан, 8. Духове, 9. Преображење, 10. Бурђев дан. — Кондака има на: 1. Крстов дан, 2. Божић, 3. Богојављење, 4. Цвети, 5. Ускре, 6. Спасов дан, 7. Духове, 8. Преображење, 9. Бурђев дан. — За тим има: „Крсту твојему“, Светосавска песма, Ипакли четвртог гласа („Предварившија утро“ на Ускре) и „Воскресеније твоје“. — Даље има: „Молитвама“, „Спаси ни“, „Јелици“, „Тјело Христово“, велико „Господи помилуј“, 1-пут и 3-пут. — На опелу: мртвачко „Господи помилуј“, „Подј господи“, „Амин“, „Со свјатими упокој“, „Вјечнаја памјат“ и велико „Свјати Боже“. — На послетку има краљевска химна. — С почетка у свакој свесци има садржај на три стране и у место предговора чланак Васе Пушибрка: „Српско православно црквено пјеније“, на четир стране, писан за ту збирку, но који је међутим штампан у 38. бр. нашега листа од о. г. — Сваки је глас за себе аутографисан и увезан. Сохран има 101 стр., алт 94 стр., тенор 82 стр., бас 95 страна. Текст је испод нота исписан старим правописом. Поједини се гласови не продају, већ се продаје читаво дело, сва четир гласа, за 3 фор. а. вр. Сваком ће се послати у плаћеном пакету. Ко жели то дело, нека се обрати управи срп. велике гимназије у Новом Саду.

— У 19. свесци часописа „An der schönen blauen Donau“ има превод познате песме црногорскога кнеза Николе „Онамо, онамо“ — Превео ју је Ђорђе Бурковић.

— У 10. броју „Književne smotre“ врло је повољно оцењено дело Мите Петровића „Пијаћа вода, како се набавља и испитује, које је, као што смо у своје време јавили, Матица Српска наградила са 50 дуката.

— Ово дана изашла је у српском преводу овдашњег учитеља Јована Марића а у издању Августа Фукса приповетка Жила Верна „Црна Индија“.

— Још смо у 19. бр. нашега листа о. г. огласили Приповетке из паланчанског живота у Србији од свештеника Дим. К. Михајиловића а тек смо неки

дан од писца из Лесковца добили ту књигу. Ми смо је прочитали и слажемо се потпуно с писцем, који и сам у пропратници својој признаје, да је то почетнички рад, који не треба другојачије сматрати, већ као дилетантски покушај. Лепо је и хвале вредно, да писац, као што вели, усрдно ради на даљем свом образовању, па буде ли озбиљно настојао, попеће се по својој жељи зацело на висину озбиљна радника на књижевности. Ми му у то име желимо добре воље и истрајности.

— Поводом смрти чувенога немачкога естетичара Фридриха Теодора Фишера, који је умро 3. (15.) септ. о. г. у Гмундену, има „Глас Црногорца“ (бр. 37.) ову белешку: У српску књижевност увео је Фишера и његову теорију пок. др. Јован Андрејевић, који је у Новосадекој „Даници“ Ђорђа Поповића, (не г. 1862., већ) 1863. написао читав низ естетичких чланака на основу Фишерове теорије, („Одломци естетични“ у 21. броју). Ти чланци су били изазвани драматичким првенцем Буре Јакшића „Сеобом Србаља“. После дужег времена била је „Матица Српска“, тада још у Пензи, расписала награду од 100 дуката за најбољу драму српску. На ту је награду стигла „Сеоба Србаља“ и, ако се добро сећамо, „Херцег Владислав“ или ће бити „Немања“ Јована Суботића. По савету новог секретара А. Хаџића замоли „Матица Српска“ Јована Ђорђевића, тада уредника „Српског дневника“, и младог књижевника дра Јована Андрејевића, да оцене за награду послате драме. Обојица се брзо реше, да препоруче Матици, да наградом увенча „Сеобу Србаља“. Писац је те драме био још непознат, исто као и оне друге. Особито се био за то заузео др. Андрејевић, кога је силно занела лакоћа стиха и лепота језика, пуног живих слика и смелих ипервола и метафора. Кад је Буре Јакшић примио награду од председника „Матике Српске“, пок. Павла Којића, у банкама (било је управо 600 фор. а. вр.), чули се неки гласови, да су похвале оценилаца претеране. Да би свој суд образложио, науми Ј. Андрејевић, да изнесе сву своју естетичку основу, те стане писати оне чланке у „Даници“, којима је кумовао сада преминули Фридрих Теодор Фишер. — Тако „Глас Црногорца“. Том приликом наводимо овде речи Андрејевићеве, што их међу осталим на крају својих „Одломака“ каже: „Ја из искуства знам, да је од 10 година амо редак ђак (ми разумемо Србин, у Аустрији који је колегију из естетике слушао; то хлебом не храни, славе не приноси, — на што, дакле, и учити!“ Ево је од то доба пуно 25 година, па смемо бар рећи, да ни данас није — горе.

— У 17. броју нашег листа на страни 272. саопштили смо читаоцима „Стражилова“, што је Немац Вилхелм Волнер поводом Кирстеова превода Његушева „Горског вијенца“ мудровао у 3. и 4. свесци Берлинског часописа Zeitschrift für vergleichende Litteraturgeschichte und Renaissance-Litteratur. На та његова мудровања одговорио је сад Кристе у том истом часопису овако: Господин В. Волнер је у I. свесци ових новина на стр. 303. приказао мој превод црногорског јуначког спева под насловом „Горски вијенац“, а приказао га је врло повољно по преводиоца. Са тога ја никаква разлога не бих имао враћати се на ту оцену, да није господин Волнер на крају свог чланка додирнуо нека општа питања, која су за сваког преводиоца од велике важности. Господин Волнер вели, да преводиоци у избору онога, што хоће да преведу, морају што строжији бити, те туђу књижевност својим земљацима показати само са најзанимљивије стране. Добро; али где лежи мерило за процењивање туђег душевног производа? У Немаца, у преводиоца, у туђина.

Господин Волнер одговара: у преводиоца. На то се даје приметити, да је и најизвештајнијем преводиоцу, можда баш е тога, што се у особеност страног народа уживио, каткад тешко просудити, да ли ће његово дело у истој мери пробудити интерес немачког читаоца, као што оригинал буди интерес посредоваоца. Њему је исто тако као и самим песницима, који своја дела често у сасвим друкчијој оцени међу једно поред другог, него публика. То зацело долази отуда, што творилац увек суму рада, била сад интензивна или екстензивна, у рачун узима, који је морао употребити на свој створ, а читалац пресуђује само резултат. Преводилац, у колико је савестан и не ради на спекулацију — а ову последњу господин Волнер са својом примедбом није имао пред очима — и нехотице ће се дакле по томе равнати, каква су суд странци о свом народном производу изrekli. Је ли дело које код рођених земљака наишло на допадање и признање, то има преводилац право, да то дело својим земљацима испосредује. Да ли истима изгледа странно, да ли и у туђинском оделу себи пријатеља код странаца уме да набави, то није његово да пресуди а и у већини случајева мора да је за то и изгубио фини национални осећај. Са тог сам ја гледишта латио се превода „Горског вијенца“. Још неколико речи о књижевној вредности оригинала, који у јужних Словена отприлике исуго улогу игра, као Гетеов Фауст у Немаца. Господин Волнер пребацује песнику, да није умео из своје материје да начини занимљиву драму. Тај прекор звони врло чудно, јер сваком песнику мора бити остављено на вољу, да свом душевном чеду даде облик, који му се свиђа. Даље вели, да Немац читалац не може имати ту никаква интереса према догађајима, који се збили у Црној Гори. Овај ми прекор изгледа према туђинском књижевном производу још чуднији, него први. Индијски и грчки јунаци ближи су дакле срцу Немаца, него славенски? „Ослобођење Црне Горе девета је брига западним Јевропљанину.“ То можда је и истина, јер је свет неблагодаран, али господин Волнер треба да промисли, да би без браника српске храбрости Цариград можда — у Лајпцигу лежао. Најпосле, да све наведем, што у очима господина Волнера дело тако понижава: „владика, главно лице у комаду, држи дугачке монологе а ништа не ради.“ То је истина; да је владика Данило, у ком је песник свакако сам себе хтео да прикаже, одмах у почетку комада све Турке исказао био, било би тим нестало сваког повода дугачком саветовању и моноловима, а мени се чини, да драг свева баш у том лежи, што нам песник мајсторски износи пред очи, како мало по мало тмура ресигнација војвода уступа испред мушкијег расположења, док најзад не букне у јасни пламен национална дела. Надам се, да сам овим примедбама исказао оправданост мога превода, који је по мишљењу господина Волнера прилично без цели. — На ове одиста промишљене примедбе нашао је Волнер опет за нужно, да нешто измудрује. Из Лајпцига одговара он Кирстеу овако: Господин Кирсте налази, да су два места у мо-

јој критици чудна. На то имам ја ово да приметим: 1.) ја сам, не „прекоревши“ ни најмање песника „Горског вијенца“, просто навео разлоге, који су ми се чинили, да невероватним чине очекивање већег немачког читалачког круга. Господин Кирсте вели, да је песнику остављено на вољу, да свом делу даде облик, каква му се свиђа. Тако је! Материјал песме „Sah ein Knab' ein Röslein stehn“ могао би се н. пр. као тетралогија е предигром обрадити, кад би га укус песников на то навио. Али је исто тако критици „остављено на вољу“, да изјави своју сумњу у ентузијазам публике за то дело. Или држи можда господин Кирсте, да је песник непогрешан? То би свакако било чудно. 2.) Нисам ја казао, да догађаји, који се збивају у Црној Гори, не могу сами по себи интересовати Немца читаоца. Где се догађаји збивају, да ли у Лапонској или у Камеруну, то је свеједно; ако су интересантно приказани, интересоваће се већ за њих читалац. А да су грчки јунаци Немцу ближи, него славенски, то ће докле бити факт, док у наставању наше омладине грчка јуначка скаска не начини места словенској. Ако „неблагодарни“ западни Јевропљанин сретну ту околност, да Цариград још једнако лежи на Боспору а не на Плајси, не приписује ослобођењу Црне Горе, него ослобођењу Беча, то је криво у западној Јевропи популарно схватање историје ратова с Турцима. О ослобођењу Беча прича нам се у школи, за ослобођење Црне Горе није наша настава у историји доста детаљисана, има других догађаја, који нам важнији изгледају. (Доста зло, да вам је ослобођење Црне Горе тако неважно, вајни „културтрегеру!“ — Ур.) Што господин Кирсте у том гледа неку неблагодарност, то би било врло чудно, кад човек то претеривање не би престо кроз прсте гледао ревности специјалисте.

— Матица Хрватска издала је за словеначке своје чланове *Rječnik hrvatsko-slovenski*. Тај речник написао је проф. А. Муеић, а Матица Хрватска наменила га је Словенцима члановима својим, да могу лакше и боље разумевати књиге, које им она даје, а међу тим књигама нарочито и народне песме, које ће скоро почети издавати. Пред речником има на словеначком језику кратак нацрт хрватске граматике (свакако и српске, кад се одмах на почетку каже, да су „Hrvati in Srbi en narod ter govore en jezik“) испоређене са словеначком.

— Најлепши део Данте-ова славног епоса „Divina commedia“: „Il paradiso“ (рај) преводи на мађарски Имре Чичакија. „L' inferno“ (накао) већ су многи у Мађара покушали да преведу но најбољи је превод Сасов, који је решио, да преведе целог Дантеа на мађарски те већ годинама ради на томе.

Исправак. У 38. бр. нашег листа на страни 595. у другом ступцу, у 24. реду од доле, место у кар треба да стоји у к р а с.

Са овим бројем улазимо у четврту четврт ове године. Уљудно молимо поштоване администрација „Стражилова“.

САДРЖАЈ: Јован Живановић, српски књижевник и пчелар. (Уз слику.) — Мелодије. Од Драг. Ј. Илића. — Једна глава из Достојевског. Нова познанства. Петров. — Распољен плач. (Петече.) Прево Б. Бранчић. — Павле Орсаг-Хвједослав, словачки песник. (Наставак.) — Сунце и његова својства. (Наставак.) — Листак. Прилови за историју Краљевине Српске, прве владе кнеза Михајила М. Обреновића III. (Наставак.) — Ковчежић. Гласник. — Повориште и уметност. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожика у Београду.